

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 30 h od enostopne peti - vrste za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 11. julija 1910.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Domači obrti v Avstriji in njih organizacije. Ovire napredovanju naših mlekarn. Kostna moka kot fosforno kislno gnojilo. Kako odvadimo koklje kločenja? Vestnik Zadružne Zveze. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Občni zbori. Balance.

Domači obrti v Avstriji in njih organizacije.

2. Domači obrti v Šleziji.

Tudi v Šleziji so razširjeni. Na kratko hočemo omeniti, kateri so, in kaj se je storilo za njih organizacijo in pospeševanje.

I. Tkalstvo.

Tkalstvo v Šleziji je že stoletja staro. Razširjeno je zlasti po sodnih okrajih Benisch, Freudental, Freiwaldau, Zuckmantel in v okolici Frankstadta. Na tisoče ljudi se peča s tkalstvom. Zaslužek je zelo slab.

Deželna šlezajska uprava je skušala tkalcem pomagati. Deželni odbor je vplival pri vladi, da se javna naročila dajejo domačim obrtnikom, dalje, da se ti zavarujejo proti bolezni, dalje da se jim preskrbe potrebni stroji itd. Zlasti je pa velikega pomena tehnični pospeševalni urad, ki se je ustanovil l. 1901 vsled sklepa deželnega zbora za povzdigo tkalstva.

Ta tehnični pospeševalni urad razteguje svoje delovanje po vzhodni in zapadni Šleziji. V zapadni Šleziji vodi to tehnično pospeševanje ravnateljstvo c. kr. tkalske šole v Freudentalu, v vzhodni Šleziji pa ravnateljstvo c. kr. strokovne šole za tkalstvo v Frankstadtu.

Za potovalnega učitelja je po en delovodja od obeh šol. Od l. 1904 pa skrbi za pouk namesto delovodja iz Frankstadta en učitelj produktivne zadruge v Ober-Ellgothu. Tehnični pospeševalni urad skrbi: 1. za izboljšanje tkalskega orodja, da se potem tem več more producirati, 2. za večjo izobrazbo tkalcev potom potovalnih učiteljev, 3. za podpore tkalcem. Urad posreduje med odjemalci in izdelovalci. Podpira tkalce s tem, da da tkati nove predmete, skrbi, da se plačajo tkalcem najvišje plače, ki so v kraju v navadi. — Iz kredita za podporo malega šlezijskega obrta se je tkalcem izplačalo za stroje, učitelje itd. od 1901 do srede 1908 okrog 15.000 K.

Obrtne zadruge za tkalce so tri. Ena je v Freudentalu, ki precej dobro deluje. Podpira je dežela in c. kr. obrtno-pospeševalni urad na Dunaju. L. 1900 se je v Bennischu ustanovila pridobitna zadruga združenih tkalcev. S pomočjo dežele in c. kr. obrtno-pospeševalnega urada je nabavila svojim udom raznih strojev. Omeniti je še tkalska produktivna zadruga v Ober-Ellgothu v vzhodni Šleziji. Vse te tri zadruge še niso

mogle dosedaj pokazati posebnih uspehov.

Omeniti je še strokovne šole. C. kr. strokovna šola za tkalstvo v Freudentalu pošilja od časa do časa enega delovodju kot potovalnega učitelja po posameznih krajih, da poučuje tkalce o uporabljevanju novih strojev ter jih seznanja z novimi pridobitvami na polju tkalstva. Omeniti je še tkalske strokovne šole v Jägerndorfu, Frankstadtu in v Benischu.

II. Čipkarstvo.

V Hotzenplotzu in okolici je razširjeno čipkarstvo, ki pa je čedalje bolj propadalo. Da se to propadanje ustavi, je na prošnjo mestne občine Hotzenplotz l. 1906 c. k. centralni čipkarski tečaj priredil čipkarski tečaj.

Tečaj je bil pridno obiskan. Poučevali sta dve učiteljici. Uspeh tečaja je, da so čipke bolje izdelane in da čipkarice dobe plačo v gotovini. Šola sama skrbi za prodajo čipk.

III. Drugi domači obrti.

Izmed domačih obrtov v Šleziji je omeniti pletarstvo v Gold-Oppatalu, lesni obrt, ki pa ni razširjen, vezenje, kvačkanje, izdelovanje obuval in druge obleke, metlarstvo, rokovičarstvo itd. Najbolj je razširjen rokavičarski obrt, s katerim se peča na tisoče ljudstva v okraju Freiwaldu. Za pospeševanje naštetih domačih obrti se dosedaj ni še skoro nič storilo.

Domači obrti v okrožju lvovske obrtne zbornice.

V okrožju lvovske obrtne zbornice so razširjeni zlasti ti-le domači obrti: tkalstvo v okrajih Krosno in Kosów, vezenje v okrajih Kosów, Kałusz in Sokal, strojarstvo in krzinarstvo v Tysmienici, preprosto strojarstvo v Bolechówu, čevljarstvo zlasti v okrajih Rudki in Żółkiew, izdelovanje lesenih obuval in sandal v Rymanowu, lesni izdelki, n. pr. izdelovanje skodelj, samo-

kolnic, lopat, kuhinjskega orodja, nečk itd. v Jaworówu in okolici, bečvarstvo v Lubaczowu, Stryju, Bolechówu, Bohorodozanu, Dubiecku, pletarstvo, zlasti izdelovanje vozniških košev in sploh kmečkih košev v Jaworówu, Rudku, Wiazownicy, Czerwoni, Woli, Dżurówu in okolici, izdelovanje lesenih otroških igrač v Jaworówu in okolici ter v Rymanówu, podobarstvo in rezbarstvo v okrajih Kosów in Peczeniżyn, izdelki iz bičja in slame, kakor izdelovanje plaht, slamnikov, šolskih tašk v Jaworówu, Rudku, Komarnu in okolici, vrvarstvo v Radymnu in Haliczu, preprosto lončarstvo v Sokalu in Żółkiewu, izdelovanje lončarskih izdelkov z okraski v Glińsku, Kosówu in Kolomeji, pečarstvo v Sokalu, Jaworówu in okolici.

Vsi ti obrti večalimani propadajo, ker ni prodaja izdelkov organizirana, istotako ni organiziran nakup surovin, izdelki so v tehničnem oziru zelo pomanjkljivi. Nadaljnji vzrok, da domači obrti ne napredujejo, je veliko siromaštvo domačih obrtnikov. Skoro vsi so odvisni od založnikov, ki jim preskrbljujejo surovine ter obenem kupujejo od njih izdelke ter mnogokrat izkoriščajo domače obrtnike do skrajnosti.

Deželno zastopstvo je jelo skrbeti za domače obrti. Leta 1879. so v Lvovu ustanovili „Kuratorij za domačo industrijo in mali obrt“, l. 1884. se je ta kuratorij preosnoval v „Deželno komisijo za domačo industrijo in rokodelstvo“ in l. 1888. si je ta komisija razširila svoj delokrog in se preosnovala v „Deželno komisijo za obrtne razmere“. Ta komisija ustanavlja obrtno-nadaljevalne šole, strokovne šole in vzorne delavnice ter podeljuje štipendije za nadaljnjo izobrazbo. Do l. 1908. je ta komisija ustanovila 18 strokovnih šol, 1 tečaj za pletarstvo, 4 kolarske šole, 2 šoli in 2 tečaja za mizarje, 1 šolo za izdelovavce otroških igrač, 2 šoli in 1 vzorno delavnico za lončarje, 4 strokovne šole in 4 tečaje za čev-

ljarje, 10 strokovnih šol z vzornimi delavnicami in 1 tečaj za tkalce, 1 šolo za vezenje, 1 vzorno delavnico za vrvarstvo itd., torej je organizirala 58 strokovnih šol.

Strokovne šole zelo pospešujejo domačo industrijo, ljudje so se priučili strojem, izdelki so tehnično izboljšani in zato se laglje v denar spravijo. — Sedaj manjka še ene organizacije, namreč za razprodajo izdelkov. Skušali so ponekod ustanoviti zadrage, toda ljudje niso imeli smisla za združništvo, in zadrage so propale. Kakih 10 let sem skuša deželno industrijsko društvo organizirati domačo industrijo in skrbeti za razprodajo izdelkov.

4. Domači obrti v Bukovini.

V Bukovini se zlasti rumunsko in rusinsko ljudstvo peča z domačo industrijo. Vse, kar rumunski in rusinski kmet rabi v svoji družini: hrano, stanovanje, obleko, orodje, si vse sam oskrbi in naredi. Industrija je razširjena po celi deželi. Izdelujejo se izdelki iz a) lanu, prediva in bombaževine, b) iz ovčje (in tudi iz kozje) volne, usnja in kože, c) iz slame in ličja, d) iz lesa, e) iz gline, f) iz železa.

Najzanimivejše izmed vseh domačih obrtov je tkalstvo. Najbolj je razširjeno tkanje platna, tudi veze se po celi deželi. Platno rabijo kmetje za domačo potrebo, pa tudi na trgu ga prodajajo. Iz prediva in ovčje volne izdelujejo raznovrstne, jako lepo barvane preproge itd. Razun preprog izdelujejo iz ovčje volne oz. kozje dlake plahte, pregrinjala in razna ogrinjala. Zelo zanimivo je tudi vezenje. Rokavi, obleka na prsih, robci, moške srajce so prav umetno vezene z barvano volno, svilo, z zlatimi in srebrnimi nitkami.

V več krajih izdelujejo prav umetniško vezene kožuhe. Istotako je izdelovanje raznovrstnih, z jermenčki in kvastami okrašenih obuval iz črnega, rdečega in rumenega usnja zelo zanimivo. Izdelujejo raznovrstne

lesne izdelke za domačo potrebo. Tudi pletarstvo je razširjeno, izdelujejo razne koše in vrtno opravo. Iz slame plete tudi slamnike, v tem so jako ročni.

V lončarstvu so bolj slabo izvežbani, izdelujejo vrče, lonce, sklede, krožnike. Vsi ti izdelki so v tehničnem oziru pomanjkljive, vendar imajo splošno uprav klasične, orientalske oblike itd.

Omeniti je še domači obrt z izdelki, okrašenimi z železnimi ploščicami in pisanimi steklenimi biseri. V tem so zlasti Huzuli (gorski prebivalci) pravi mojstri. Omeniti je lepo okrašena puškina kopita, palice, rogove za smodnik itd.

Domači obrti so tudi v Bukovini začeli propadati, zato so se začeli v to poklicani faktorji brigati, kako bi se temu odpomoglo. Leta 1906. so v Viznicu ustanovili na deželne stroške učno delavnico za kovinsko ornamentiko, ki sedaj lepo napreduje. — Že l. 1888. so ustanovili za pletarstvo strokovno šolo v Storozyncu, ki sedaj zelo dobro deluje.

Leta 1907. je deželni odbor napravil prodajalno za vse izdelke bukovinskega domačega obrta pod imenom: „Bukovinski deželni bazar“. Bukovinski deželni bazar prevzema blago v komisijo, deloma pa tudi na gotov račun. V ta namen je dala dežela bazarju kredita 50.000 K. Režijski stroški bazarja se pokrijejo z dokladami h kupni ceni. Deželni odbor je za pokritje režijskih stroškov prepustil deželnemu bazarju izdelke deželnih strokovnih šol in prispeval k prvim stroškom 15.000 K. Deželni bazar lepo napreduje, pokriva vse stroške in ostane še vedno nekaj dobička. Ima trgovske zveze z eksportno tvrdko Heller & Thevet na Dunaju, ki eksportira bukovinske domače izdelke na trg v Ameriko in na Angleško. Razun tega ima deželni bazar na Dunaju komisijsko zalogo pri tvrdki Heller. Menda je že tudi ustanovila komisijsko zalogo v Berolinu in v Pragi. Komisijsko zalogo ima

že tudi v Radovcu in namerava se ga ustanoviti tudi v Suczavi.

Leta 1906. je ustanovil deželni odbor učno delavnico za tkalce v Černovicah. Namen ima izobraziti sposobne tkalce in tkalke. Tečaji trajajo po 2 leti, razun tega se za kmetice in kmečka dekleta prirejajo 4 mesečni tečaji, pri katerih se uče tkati platno, robce, predpasnike, preproge itd.

V novejšem času je bukovinski obrtni muzej priredil čipkarski tečaj, da bi mnogim ženskim osebam preskrbel delo in zaslužek.

O kaki združni organizaciji ni govora, imajo premalo smisla in izobrazbe za kaj takega. Omeniti je še deželno tkalsko šolo, dalje rumunsko in rusinsko žensko društvo, ki pospešuje tudi domači obrt. Največ se trudi za pospeševanje domačega obrta bukovinski deželni odbor, ki žrtvuje v ta namen na leto okrog 50.000 K.

Ovire napredovanju naših mlekar.

Gotovo niso bile druge zadruge za naše gospodarstvo tako potrebne, kakor mlekarne. Rodila jih je živa potreba posebno tam, kjer se mleka ni moglo razpečati to je v čistih kmetijskih občinah, oddaljenih od mest in industrijskih krajev. Ustanavljanje mlekarstev blizu mest in industrije je pa nesmisel, ker kmetje prodajo svoje pridelke lahko in celo dražje. Surovo maslo in sir še kmalu ne bosta dosegla tako visoke cene, da bi mlekarne plačevale surovo mleko po tej ceni, katero ima mleko danes po mestih.

Ker pa udje le preveč visoko ceno mleka v mestih očitajo svojim zadrugam, ker te mleko tako plačevati ne morejo, je potrebno, da vzamemo svinčnik v roko in to razliko preračunamo.

Delavci in posli so posebno v ljubljanski okolici zelo dragi. Za vožnjo mleka mora imeti kmet osebo, ki zamudi vsak dan

pol dneva z mlekom. Dekla stane na leto najmanj 300 kron in hrano računajmo tudi na 300 kron je skupaj 600 kron. Polovico te plače, to je 300 kron mora kmet vzeti na račun dohodkov iz mleka, kar zneso na dan 82 vinarjev. Mlekarne plačujejo sedaj mleko za surovo maslo in sir povprečno po 9 vinarjev liter, posneto mleko je po strokovnjakih cenjeno na 3 vinarje liter, kot krmilo za prašiče, kar je skupaj 12 vinarjev. Ako ga v mestu prodamo po 16 vinarjev, je razlika 4 vinarje pri litru, brez posnetega mleka pa 7 vinarjev. Ostanimo pri zadnjem. Ako stane posel 82 vinarjev na dan, mora 12 litrov mleka nesti v mesto, da samo svoje stroške pokrije z ono razliko v cenah, namreč po 7 vinarjev pri litru. Pri tem pa ima združni ud posneto mleko še povrhu.

Druga težava z pošiljanjem mleka v mesto je ta, da je okoličan vezan gotovo množino mleka vedno oddajati svojim odjemalcem, sicer jih pa izgubi. Zato mora krave vedno premenjavati, ko odstavijo in nadomestiti z molznimi. Da je to težavno in v sedanjih časih tudi največkrat z izgubo združeno pri tej draginji živine, posebno molznic, je gotovo. Če pa krav ne menja, mora od sosedov jemati mleko in ga brez dobička pošiljati v mesto, da ne izgubi odjemalcev, posel pa stane ravno toliko.

Ud mlekarne pa pošilja mleko po otrocih v mlekarne, pa tudi drugače niso stroški veliki, ako koga najame, navadno kakega otroka. Kar je pa za uda največ vredno, je to, da pošlje mleko takrat, kadar ga ima. Ni mu treba krav menjati, ako so dobre, nima skrbi za nadomestilo, ako kravo odstavijo. S tem je treba računati.

Ta nezadovoljnost z cenami je velika hiba za naše mlekarne, ker ljudem jemlje veselje do združne misli. Ljudje ne vzamejo svinčnika v roko in premalo računajo, to je pribito. Tu je poklicana naša šola, da napelje že učence z takimi in enakimi ra-

čuni iz kmetkega gospodarstva k premišljevanju in pravilnem sklepanju. Iz lastne izkušnje sem prepričan, kako z veseljem delajo otroci račune iz znanega jim življenja iz svoje najbližje okolice. Praktični in iz njih duševnega obzorja vzeti računi jih za-interesirajo.

Druga hiba je pri nas ta, da je zadružna misel in zadružni duh še vse premalo vkoreninjen med našim ljudstvom. V zadrugi in njegovem inventarju ne vidijo udje svojega premoženja, svojega dela in svojega napredka. Navadno jim je to le nekako potrebno zlo, ker drugače biti ne more. Zato pa toliko ugovarjanja in uporov med posameznimi udi ob času novih zadružnih stavb. V odboru gledajo odbornike le kot trgovce, ki tržijo z njihovim blagom, ne pa nesebične može, ki žrtvujejo čas in delo zadružnemu življenju. Zato mora pa tudi odbor marsikatero grenko požreti posebno od udov, ki nimajo zadružnega duha in pojmovajna o zadrugi in njenih smotrih. Čisti dobiček oziroma prebitek smatrajo taki ljudje kot nekako svoto, ki je odboru na razpolago, da dela z njo karkoli hoče in porabi kamor hoče ne vedoč, da odbor sme porabiti in obrniti denar le udom v korist in se držati strogo pravil ter polagati vestno račune. O vsem tem bo treba še mnogo pouka našemu ljudstvu in pojasnjevanja o namenu in bistvu zadrug. Tu je zopet poklicana ljudska šola in sicer na najvišji stopnji v ponavljalni šoli. Ako poučimo otroke o zadrugah in jih navdušujemo za nje, ne bodo izostale dobre posledice. Vzgojili si bomo dobrih, vestnih in poštenih zadružnih udov, ki bodo zadrugam v čast in napredek. Naš deželni zbor bi storil veliko v prospeh zadrug, ako upelje povodom preosnove ljudske šole tudi pouk o zadrugah v šolo. Z vzgojo zadružnikov bo pričeti zgodaj z mladimi in čilimi močmi, stara drevesa je težko upogniti.

Velik nedostatek naših mlekarn je tudi razmerje med številom udov in med številom

posestnikov v zadružni okolici. Število udov je ponekod še v kričečem nasprotju z številom posestnikov. Mnogo gospodarjev je zelo nezaupljivih napram zadrugam; gledajo vso novotarijo le od daleč. Pristopajo ne in s tem ne okrepijo zadruge. Tudi tu so vzroki vse obsodbe vredni.

Mnogi posestniki so trdni in premožni. Žive v mnenju, da jim ni treba zadrug, izhajajo lahko brez njih. To je nekaka ošabnost, s katero škodujejo sebi, odklanjajoč pomnožitev svojih dohodkov, škodujejo pa tudi posredno zadrugi, ker se ta ne more razviti dovolj, večkrat radi prepričlega števila udov. Vrzimo ošabnost nastran in ne sramujmo se revnejših udov, ki iščejo v zadrugi rešitve svojega socialnega položaja! Proč tudi z ono konservativnostjo in zamenjajmo jo z napredkom!

Velika zapreka razvoju je pogosto malomarnost udov. Nekateri se vpišejo, a so udje le na papirju. Da ne donašajo mleka, imajo vedno mnogo izgovorov. Ta nima časa oni ne priložnosti, tretji osebe za donašanje itd. Resnično, da huda prede kmetom za delayce, posebno ob večjem poljskem delu. Vsak poskuša tudi sam delo izvršiti brez dragih najemnikov in poslov, zato vporabi za delo vse. Vendar pa se pri dobri volji tudi tu da pomagati. Mleko odnesejo tudi otroci, drugje se združijo lahko sosedje in se vrste v donašanje, zopet v drugačnih razmerah se zedinijo bolj oddaljeni posestniki in mleko vozi eden za vse. V takih slučajih tudi povsod k stroškom za dovažanje prispeva rada vsaka mlekarna.

Graje vredna je tudi brezbriznost ostalih udov v premnogih slučajih. V adventu in postu rabi mlekarna največ blaga, dobi ga pa najmanj. Res, da takrat ob suhi krmi ni toliko mleka, ko poletu, a udje vse preveč obdrže mleka doma za praznike, nekateri izmed njih ga pa sploh nehajo donašati in tako puste mlekarno na cedilu, te pa spravijo zvezo v stisko. Ravno ob največ-

jem povpraševanju po maslu ga je najmanj. Tako imamo z ozirom na množino mleka strašne difference. V septembru ga je 1000 l na dan, v postu pa niti polovica tega. Odbor pa naj dela čudeže.

Ravno tako je po zimi ob slabem vremenu in snegu. Malo bolj oddaljeni udje prenehajo z donajanjem zaradi slabega pota. To ni dvakrat nič. Tudi ob slabem vremenu mora imeti mlekarja mleko. Treba je imeti dobre volje in se tudi ne vstrašiti vsakega napora, ker je treba delati skupno, vzajemno to je resnično združeno. Zadruga je pač družba v kateri skrbimo drug za drugega, tedaj si moramo v prospeh sebi in drugemu tudi žrtvovati.

Udje posebno pridno donajajo mleko ob času, kadar ga imajo veliko. Kakor hitro pa pade množina mleka na 5 litrov ali manj, prenehajo z izgovorom, da se ne izplača, nositi tako malo mleka. To zopet ne kaže združnega duha, ampak sebičnost in brezbržnost. Iz mnogoletne izkušnje sem prišel do zaključka, da se mlekarja z povprečno 400 litri mleka na dan ravno vzdržuje pokrije se izdatek za mleko in režijo, za razširjenje, oziroma plačilo stavbe in orodja je pa nemogoče kaj prihraniti, pa tudi cene svežemu mleku dvigniti ne. Odbor more pri gospodariti pribitek le tedaj, ako ima na razpolago več mleka. Režija stane vse jedno, ako ima 400 l ali 1000 l, razlika je neznatna. Ako izmed 200 udov izostane z kakim izgovorom 10⁰/₀, odtegne 20 udov mleko po 5 litrov to je 100 litrov na dan. Kako hvaležen bi jim bil odbor v adventu in postu za onih 100 l na eni strani, da vstreže odjemalcem, na drugi strani pa bi mlekarja vspevala financijelno veliko bolje.

Velika težava je z nepoštenimi udi. Nekateri mešajo in razredčijo mleko bodisi z vodo, bodisi s posnetim mlekom prejšnjega dne. Tu ne pomaga dobrohoten opomin prav nič. Mlekarne morajo vestno preizkušati mleko, odbor pa strogo postopati z nepo-

štenim udom. Kdor ima večletno skušnjo, mi bo rad pritrdil, da daje ob petkih in postih, pred prazniki in žegnanjem mleko pri 100 litrih po 50—70 dkg manj, kot druge dni. Ravno te dni je treba najstrožje kontrole. Najprej se taki udje ozdravijo, ako jim pošljemo mlekarja molzt v hlev in to mleko preizkusimo.

Dobro se je obneslo pri nas to sredstvo, da smo udom še tisti dan po preizkušnji pošiljali listke na dom z kratko vsebino: „Vaše mleko ima samo toliko in toliko odstotkov. Skrbite za boljše.“

Sedaj pridemo takoj do mlekarjev. Čast vrhniškemu tečaju, ki res pošilja dobro izučene mlekarje našim mlekarjem. Žalibog pa se mladi fantje na mnogih slučajih prehitro pohujšajo in postanejo površni in malomarni v svoji službi. Nedostaje jim potrebne volje, ne razumejo tega, da je njihovo vestno izvrševanje svojih dolžnosti v prospeh zadrugi, njim samim pa v čast. Ravno stremjenja za to častjo je premalo. Prepomeni bi morali biti z združnim duhom skozi in skozi, vsak napredek zadruge naj bi jim bil v ponos in vspodbujanje k še vestnejšemu delovanju. Pridejo iz tečaja mladi in neizkušeni v praktičnem združnem življenju. Tu je treba z njim ravnati lepo, a tudi strogo. Na eni strani jih je navduševati za lepe združne cilje, na drugi strani pa najstrogeje kontrolirati po odboru.

Odbor sam mora biti tudi vesten. Zadruga bodi njegov otrok, a ne pastorka. Kdor nima veselja in volje do združnega delovanja, naj se ne pusti voliti. Nihče naj ne išče v zadrugah častnih mest, temveč resnega dela. Pomisli naj prej, da je njegova odgovornost velika, ker ni odgovoren le za se, ampak za premoženje vseh združnikov.

Dober odbor ima v svojem okolišu tudi še drugo idealno nalogo. Poučevati mora svoje sosede in znance o zadrugah in o gospodarstvu, navduševati jih za združno

življenje, razkrivati napačne in zastarele nazore naših „konservativcev“.

Posestnik se peča z rejo vól, trdeč, da mu nese to več in da rabi vole za delo. Kupuje in prodaja jih dalje, ali pa redi svoje. Odbornik naj vzame svinčnik v roko in naj mu izračuna dohodke od dobre mlekarice. Za 2000 l mleka, od teleta do teleta računjenih, po 9 vinarjev liter mu da 180 K, od tega dobi nazaj 1600 l posnetega mleka, le po 2 vinarja v račun, da zopet 32 K, tele je vredno 80 K, tedaj mu da krava 292 K dohodkov na leto. Odbimo razne priboljške, ki jih dajemo molznim kravam in primerjajmo ostanek z prirejo pri volih in prepričamo moža, da daje krava veliko večje dohodke nego reja vól. Kar se pa tiče dela, pripomnim, da se v mnogih krajih že prav mnogo dela izvršuje z kravami. Gibanje na zraku jim je zelo koristno, ako po pameti delamo z njimi. S takimi in enakimi pouki navdušujmo naše ljudi, da si vzgojimo zadružnega duha.

Po mnogih krajih se pinjeno in posneto mleko še vse premalo ceni. Nikakor ni odobravati postopanja zadrug, ki plačujejo mleko po 10--11 vinarjev, izdelujejo maslo, posneto mleko pa udom prodajajo nazaj po 2 vinarja. Veliko pametneje je, če damo vsakemu udu njemu pripadajoč del posnetega mleka nazaj in sicer na vsakih 5 litrov svežega mleka 4 litre posnetega nazaj. Pinjenec in ostanek posnetega mleka pa se mora vnovčiti. Pri naši mlekarni dobimo za ostanek posnetega mleka in pinjenec od 35—70 K na mesec. To je mlekarni lep dohodek. Poleg tega pa odpadejo oni računi z udi za posneto mleko, ako ga prodajamo nazaj. To svetujem vsem onim zadrugam ki izdelujejo maslo, pa vse posneto mleko obdrže in ga zopet nazaj prodajajo. Nepotrebno in zamudno delo s slabimi posledicami! Udje ga včasih ne vzamejo nazaj, mleko se pa zlije v kanal.

Vsaka mlekarna pa je tudi grešila ob svojem rojstvu, če je vpeljala plačevanje po litru, ne pa po tolšči. Popraviti to hibo je silno težko, trdim, da naravnost nemogoče. Zboljšati se da le v toliko, da se plača slabeje mleko 1—2 vinarja ceneje nego normalno. Natančno in pravično pa vkljub temu ni in ne bo nikdar, če pomislimo, kako velika je razlika v mleku tudi pri kravah poštetih udov. Ta razlika znaša do 2.5%, ker imamo tuintam mleko 2.5% močno, dobimo pa tudi 5% tolšče. Zadnje mleko je vredno še enkrat toliko od prvega, a z zravnanjem po odbitku onih vinarjev je nemogoče odpraviti veliko krivico. Pri plačevanju po tolšči pa se ne godi nikomur krivica. Nasprotno silimo ude k boljšemu krmljenju in k boljšim molznicam, kar vpljiva neposredno na zboljšanje živinoreje.

Te hibe se porajajo večinoma v vseh mlekarnah. Poznam jih iz večletnega združnega delovanja in zdelo se mi je potrebno da sem spregovoril o njih. Ako se nam posreči odpraviti jih, potem smo povzdignili mlekarske zadruge na oni idealni višek, kjer si jih želi vsak vnet zadružnik.

Zupan.

Kostna moka kot fosforno kisló gnojilo.

Ako pregledujemo statistične podatke o porabi umetnega gnojila v posameznih deželah — najsibode potem v Evropi ali Ameriki — najdemo vporabo fosfatnih gnojil v prvi vrsti. Samo leta 1909. se je v Nemčiji porabilo približno 250 tisoč vagonov ali 2 1/2 milijona ton (1 tona = 1000 kg) fosfatnih gnojil, številke torej, za kojimi zastajajo daleč vsa druga gnojila.

Med temi fosfatnimi gnojili je všteto približno 100.000 ton kostne moke, ki se je uporabljala deloma kot dušično-fosforno-kisló gnojilo, deloma kot samo fosforno-kisló gnojilo. Ni pa še dolgo tega, ko se kostna

moka ni rabila kot neposredno gnojilo, temveč pošiljala se je izključno le tovarnam in to za izdelovanje superfosfata.

Kaj je torej nanoslo, da se je danes ta položaj tako temeljito izpremenil in da je kostna moka danes ravno tako zahtevano tržno blago, z ravno tako stalno ceno kot druga fosfatna gnojila? Vzroki za to so dovolj jasni: Pri vedno večji potrebi fosfatnih gnojil je naravno, da se je pričelo kostno moko — to najstarejše in svoječasnno skozi dolgo dobo edino fosfatno gnojilo — zopet kot tako za umetno gnojenje vporabljati.

V osmem desetletju preteklega stoletja, ko se je zaznalo za Tomaževo žlindro, je bilo tem lažje izpodrinuti kostno moko, ker so se nekateri preiskovalci v Nemčiji na podlagi poizkusov, storjenih v malih posodah, zelo neugodno izrazili zoper kostno moko kot umetno gnojilo.

Naslednja leta, ko je bilo poljedelstvu dovolj Tomaževe žlindre na razpolago, ostala je kostna moka popolnoma osamljena med fosfatnimi gnojili, akoravno si je po poznejših preizkusih na polju, potem c. kr. kmetijskega kemičnega preizkuševališča na Dunaju in drugih preizkuševališč na Nemškem, pridobila kostna moka sijajno zadoščenje.

Šele v zadnjih letih, ko je bila konjunktura jekla neugodna in se je vsled tega zmanjšala produkcija Tomaževe žlindre, tako da se ni moglo več ustreči vsem zahtevam po žlindri, stopilo je zopet v ospredje zanimanje za kostno moko ter ob enem popraševanje po nje učinku in vrednosti napram drugim fosfatnim gnojilom, osobito pa Tomaževi žlindri. Ako ravno je bilo to vprašanje vže po goraj omenjenih preizkusih ugodno rešeno, vendar je še vedno primanjkovalo večjih poizkusov, ki bi končno dognali učinkovanje in vrednost kostne moke. Ti poizkusi pa so bili brezpogojno potrebni, ker le tedaj bi bilo možno dokazati, da se izplača gnojitev s kostno moko.

Uvidevši te okolnosti in potrebe vpe-ljalo je dunajsko kmetijsko kemično preizkuševališče leta 1909. tozadevne gnojilne poizkuse v velikem obsegu in sicer s superfosfatom, umetnim gnojem „Precipitat“, Tomaževo žlindro in kostno moko, da dožene učinkovanje posameznih teh gnojil. Začasni izid teh poizkusov pod naslovom: „Novi poizkusi učinkovanja fosforne kisline kostne moke, od Alexander & Reitmer“ je bil objavljen v dveh člankih in sicer 11. in 15. junija 1910. v časopisu „Wiener landwirtschaftliche Zeitung“.

Po teh člankih hočemo poskusiti v naslednjih vrsticah podati sliko v izidu teh poizkusov, ter v nadaljnjem pa primerjati, v koliko se strinjajo sedanji izidi s poprejšnimi poizkusi in izidi dunajskega kmetijskega kemičnega preizkuševališča, ravno-tako pa tudi s poizkusi in izidi od druge strani v Avstriji in v inozemstvu.

Vrsta poizkusov dunajskega kmetijskega kemičnega preizkuševališča v letu 1909 izkazuje lepo število udeležencev pri poizkušnjah z gnojem „Precipitat“, od kojih je došlo 47 koristnih poročil o primeri kostne moke z drugimi fosfatnimi gnojili.

Za poizkus se je rabil ječnem.

Poizkusi so se vršili na 11, po 500 m² obsegajočih parcelah in sicer v naslednji obliki:

kostna moka	Tom. žlindra	Precipitat	superfosfat	40 % kalijeva sol in soliter			
				kostna moka	Tomaž. žlindra	Precipitat	superfosfat

Stem je dana možnost, vkljub nedostajanja kontrolnih parcel, vsako fosfatno gnojilo dvakrat preizkusiti na svoj učinek. Tako na primer: kostno moko proti nepognojenemu zemljišču in zopet kostno moko + podstavna gnojitev proti sami podstavni gnojitvi ali na kratko rečeno: kostna moka s primesjo kalijeve soli in soliterja in kostna moka sama

proti tej primesi. Fosforno gnojilo se je porabilo v množini 60 kg fosforne kisline za 1 ha, kar odgovarja približno 300 kg superfosfata 19 0/0 in sicer se je določila tako obilna pognojitev, da se poizkusi nepretrgoma vršijo skozi 3 leta, ne da bi se medtem fosforno gnojenje ponovilo.

V naslednjem ponavljamo od dunajskega preizkuševališča v časopisu „Wiener landwirtschaftliche Zeitung“ objavljena kazala (tabele) o povprečnem pridelku pri poizkusih in o povprečnem višjem uspehu pri gnojenju s posameznimi fosfati.

Kazalo (tabela) I.

Povprečni pridelek v stotih na 1 ha.

	brez podstavne gnojitve				s podstavno gnojitvijo			
		kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat		kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat
Zrno . . .	17.8	21.2	21.1	21.8	20.9	24.2	23.9	24.7
Slama . .	25.6	29.7	29.6	30.0	30.1	34.0	34.1	34.8
Skupno .	43.4	50.9	50.7	51.8	51.0	58.2	58.0	59.5

Kazalo (tabela) II.

Povprečni večji uspeh pri gnojenju s fosfatnimi gnojili v stotih na 1 ha.

	brez podstavne gnojitve			s podstavno gnojitvijo		
	kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat	kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat
Zrno	3.4	3.3	4.0	3.3	3.0	3.8
Slama	4.1	4.0	4.4	3.9	4.0	4.7
Skupno	7.3	7.3	8.4	7.2	7.0	8.5

Te povprečne številke v predstojenih kazalnih (tabelah), ki so dobljene iz 47 poizkusov, natanko dokazujejo, da ne zaostaja razklejena kostna moka glede svojega učinka čisto nič za Tomaževo žlindro, nasprotno kažejo, dasi ne veliko, vsekakor pa boljše učinkovanje napram Tomaževi žlindri.

Še bolj očividni pa je učinek posameznih fosfatov, ako pri večjem uspehu s superfosfatom stavimo = 100 in iz kazala II. izračunamo številke drugih fosfatov. Na ta način zadobimo potem naslednjo sliko:

Kazalo (tabela) III.

	brez podstavnega gnojenja			s podstavnim gnojenjem		
	kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat	kostna moka	Tomaž. žlindra	super-fosfat
Zrno	85	83	100	87	79	100
Slama	93	91	100	83	85	100
Skupno	89	87	100	85	82	100

Iz tega vidimo torej prav natanko učinkovanje razklejene kostne moka tako pri zrnju kakor tudi pri skupnem učinku (pridelku) in da Tomaževa žlindra, akoravno ne veliko, vendarle pa zaostaja za kostno moko. To je nadaljni popolni dokaz, da se razklejena kostna moka uporablja popolnoma lahko namesto Tomaževe žlindre. Z ozirom na to, da so se ti poizkusi vršili v celi Avstriji in sicer na različni zemlji, v različnem podnebju i. t. d. sledi, da gnojenje z razklejeno kostno moko ni nikakor vezano na posebne kraje in okoliščine, temveč da se kažejo vsepovsod isti uspehi.

Ako preračunamo povprečni dobiček, ki se je pokazal pri 47 poizkusih z gno-

jenjem različnih fosfatov, rabimo za to nekaj števil, ki nam označijo vrednost pridelka in stroškov gnojenja. Za 1 stot (100 kg) ječmena nastavimo ceno 12 K, za en stot ječmenove slame pa 4 K. To so cene, ki so jako nizko vzete in ki se pri količkah ugodnem položaju lahko zvišajo na 15 K odnosno na 5 K. Za preračunanje stroškov gnojenja vzamemo za vsak kg $\frac{0}{100}$ splošne kisline pri razklejeni kostni moki 34 vinarjev, pri Tomaževi žlindri 38 vinarjev in pri superfosfatu pa 45 vinarjev. Na ta način zadobimo naslednji rezultat:

Kazalo (tabela) IV.

Za 1 ha	brez podstavnega gnojenja				s podstavnim gnojenjem			
	stroški gnojenja v K	vred. večjega pridelka v K	čisti dobiček v K	čisti dobiček superfosfata v K = 100	stroški gnojenja v K *)	vred. večjega pridelka v K	čisti dobiček v K	čisti dobiček superfosfata v K = 100
razklejena kostna moka	20.40	57.20	36.80	95.30	20.40	55.20	34.80	93.10
Tomaževa žlindra	22.80	55.60	32.80	85.—	22.80	52.—	29.20	78.10
superfosfat	27.—	65.60	38.60	100	27.—	64.40	37.40	100

Predstoječe kazalo izkazuje uspehe poizkusov v isti obliki, ki kmetovalca najbolj zanima. Pove mu namreč, kateri dobiček se je dosegel pri vporabi vsakega posameznega fosfata in mu nadalje kaže praktično primero pri posameznih gnojilih. Očividno je torej, da presega razklejena kostna moka

Tomažovo žlindro in to že v veliko večji meri, kakor je iz kazal II in III razvidno, ker obe številki čistega dobička dokazujeta, da kostna moka prekosi Tomažovo žlindro glede boljšega učinka kakor tudi glede nižje cene.

R.

Računi so le stroški gnojenja s fosfati in ravnotako tudi samo vrednost večjega uspeha pri gnojenju s fosfatnimi gnojili.

Kako odvadimo koklje kločenja?

Prvo valjenje bo z majem pri kraju. Za pleme je sploh sedaj prepozno, pa tudi za kupčijo sedaj ni priporočati valjenja. Resnica je, da se piščeta o kresu najslabeje vale. Jajec je v tem času največ neoplojenih, pa tudi v oplojenih pogosto embirij izumre, drugo pa se vali počasi in slabo. Ravno sedaj nastane presledek z valjenjem. Toda v tem času, ko rabimo najmanj kokelj, pa kločejo najrajše. Za perutninarje je jako neprijetno, če mu kokoši kločijo takrat, ko ne rabi kokelj, nasprotno pa ima težave v zgodnji pomladi, če mu kokelj nedostaja. Naravnost mučno pa je ono strastno kločenje velikih pasem, katere imajo posebno hudo nagnenje do kločenja. Vsled tega tudi velike kokoši niso priljubljene posebno tam, kjer rede pleme za jajca. Strastno kločijo poleg čistokrvnih težkih plemen tudi s temi križane. Ta strastni nagon postane v gotovih razmerah silno nadležen.

Komur sploh ni na reji ležeče, ampak teži samo za jajci, ta bo vpeljal pleme, ki malo kloči, včasih skoraj nič. Na ta način se ogne najlože tej nadlogi. Toda koklje rabi istotako naš kmetovalec, ki išče v perutninarstvu koristi, kakor oni ljubitelji perutnine, katerim je le v šport in zabavo ta reja. Je pač tako, da rabimo dobre valivke, vsaka taka pa hudo kloči. Treba je tedaj premišljevati, kako je postopati, da nam ne bo hudo kločenje v nadlego.

Kločenje nastopi takoj, ko je kokoš znesla vsa jajca, ki jih je imela v jajčnjaku pripravljena za jedno dobo. Jajčnjak je tedaj oslavljen in treba je časa, da se zopet okrepeča in razvije. Iz tega sklepamo, kaj nam je storiti, da preženemo kločenje. Kokoši moramo zopet pripraviti, da neso jajca. Lahko rečeno, a težko storjeno. Da kokoš dalje časa jajca nese, je treba primerne hrane, kakor sem že pojasnil. Tudi ob početku kločenja premenimo hrano in dajemo

kolikor mogoče mnogo krme, ki vsebuje obilo beljakovine. Jajčnjak se razvije in kokoš neha kločiti. Z močno hrano prekinemo celo mavsanje, ravno tako tudi kločenje, oziroma je preprečimo. So plemena, ki so posebno kločenju podvržena, v vsakem plemenu se nahajajo posamezne kokoši, ki delajo izjemo in so neznosne v tej strasti. Tu je zopet odbiranje na mestu. Strastne koklje je iz reje izločevati in le mirne re-diti. Mirne in srednjestrastne koklje dosežemo tudi lahko s primernim oplojenjem po primernem samcu. Kakor je mogoče vsako lastnost zatreti v plemenu, tako tudi to.

Pogosto pa je strast pri posameznih tako razvita in koklja že v popolnoma divjem kločenju. Takrat ji niti hrane ni več mar. V tem slučaju je treba poseči po drugih sredstvih.

Vsako sredstvo pa naj bo človeško in kolikor mogoče milo. Privezovanje, pretepanje, surovo metanje raz gnezdo in suvanje je plemenitega in čutečega človeka nevredno. Drugi zapirajo koklje v temni prostor, jih podvezujejo in puste par dni brez jedi, pi-jače in svetlobe. To sredstvo res pomaga, a lepo in človeško zopet ni. Žival kaznujemo kruto, ko vendar ničesar zakrivila ni in sledi le naravnemu nagonu. Človek ve, kaj je zakrivil in zakaj je kaznovan, a tako strašno ga ne kaznujemo. Kločenje pa je več ali manj prirojeno in kaj morejo živali zato? Saj imamo tudi še druga sredstva, ki nas pripeljejo do cilja in vendar so milejša.

Najvspešnejše sredstvo je zapiranje. Najboljše je, da kokljo zapremo na popolnoma tujem ji prostoru med druge tuje kokoši in kločenje kmalu poneha. Tuje kokoši kločečo nadlegujejo neprestano, da ne pride do miru. Posebno vspešno včinkuje iskren petelin, če ga zapremo k nji. Ne da ji miru in kmalu je odpravljeno kločenje. Opisal sem že koše za piščeta pasoe koklje. Pod-

veznemo jo na primernem prostoru. (Te koše bi priporočal vsakomur, kjer koklje na vrtu z brskanjem škodo delajo. Sam sem jih preizkusil in sem zelo zadovoljen z njimi. Tudi se drugim zde zelo praktični. Če bi kdo želel tak koš, naj mi sporoči po dopisnici in naročim mu ga v naši pletarni). Ta sredstva so pa rabna le tedaj, če se je kokoš že za jedno dobo iznesla. Ako iznese še posamezno jajce, išče drugega gnezda, kjer prične potem polegati, vseh je potem dvomljiv. Mnogokrat znese kokoš med kločenjem še posamezna jajca. Vzrok temu je, da čas kločenja počasi nastopa. Saj večkrat že valeča koklja še iznese eno ali dve jajci v gnezdo. Zato večkrat najdemo več jajec v gnezdu, nego smo jih nasadili. Tedaj miren prostor na tujem kraju in dobro oskrbo, pa je kmalu kokoš dobra.

Posameznim kokošim v raznih plemenih pa vkljub vsem navedenim sredstvom ni mogoče kločenja odpraviti. Nagon je tako silen, da polegajo po golih tleh, če jih zapremo in tam vale. Tu pa pomaga gotovo le to, da pošteno namočimo tla; kajti na mokra tla se ne vsede in ne vali. Tudi je dobro, kdor tal močiti neče, ako privežem snopič slame na hrbet. Koklja se hoče znebiti nadležne slame, otepava okrog sebe in pozabi na kločenje in valjenje. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je zapiranje na tujem prostoru najizdatnejše. V skrajnem slučaju napravimo tesen prostor, pa bo v nekaj dneh mir.

Ako ravno mnogi grajajo strastni nagon do kločenja nekaterih plemen, ali posameznih kokoši, so vendar te ravno tako dobre glede na korist in ne zaostajajo v številu jajec prav nič za drugimi, ki niso nič valile. Poleg tega, da smo jih rabili za valenje in nam o tem mnogo koristijo, nam ravno hudo kločeče kokoši dajo največ drugih jesenskih in zimskih jajec. Te so prve, ki začno po zimi nesti in zadnje, ki prenehajo, ter povprečno ne znesejo skoraj nič manj jajec od drugih, ki ne kločijo in ne vale.

Iz tega sledi, da lahko uredimo perutninarstvo tako, da imamo celo leto sveža jajca. V ta namen je treba rediti dve plemeni in sicer jedno, ki je podvrženo valjenju, drugo pa, ki ni za valenje. Prvo nam da jesenskih in zimskih jajec, drugo pa pomladanskih in poletnih.

Naše gospodinje kaj radi jeseni zakolejo kokoši, ki so veliko kločile, pa se vselej kesajo, ker so dobile v njih polno jajec. Stvar je umevna. Kar je v naravi, mora priti vun. Kar so po leti zamudile, morajo jeseni in pozimi to nadomestiti.

Vsaka reč ima slabo in dobro stran, tako tudi kločenje. Treba je le stremiti za tem, da izrabimo vselej tudi dobre strani in jih obračamo v svojo korist.

Zupan.

Vestnik Zadružne Zveze.

Poučni tečaj za zadružništvo priredi Zadružna Zveza v Ljubljani pričetkom avgusta za duhovnike, učitelje in že nekoliko izvežbane tajnike. Tečaj se prične v ponedeljek dne 1. avgusta popoldne in bo trajal teden dni.

Nove članice. V članstvo Zadružne Zveze v Ljubljani so bile sprejete:

Globasnica, posojilnica,
Kazaze, hranilnica in posojilnica,
Loče, bekštajuska posojilnica,
Kozje, hranilnica in posojilnica,
Šmartin pri Kranju, kmetijsko društvo,
Sodražica, živinorejska zadruga.

Zadružni pregled.

Število nemških kmetijskih zadrug je koncem 1. 1909 znašalo 23.362. L. 1909 je bilo v Nemčiji ustanovljenih 1 648 kmetijskih zadrug, l. 1908 1005, l. 1908 886, l. 1906 pa 850. Te številke kažejo, da Nemci ustanovljajo leto za letom vedno več kmetijskih zadrug, ker jih dosednji uspehi bodrijo k tem neumornejšemu delovanju.

Mednarodni zadružni shod. V Hamburgu se vrši letos 8. mednarodni zadružni kongres

Rusi in Norvežani nameravajo pri tej priliki napraviti poučno zadružno potovanje v Hamburg, odkoder so bodo podali na Angleško in v Belgijo.

Osrednja zveza italijanskih zadrug se je ustanovila koncem januarja l. l. v Piacenci. Ustanovitev so sklenili zastopniki „Zveze italijanskih gospodarskih zadrug“, „Narodne mle-karske zveze“, „Narodne zveze italijanskih kme-tijskih posojilnic“ in „odbora za kmetisko samo-pomoč“. Sedež zveze je v Rimu, predsednik je dr. Wollenborg, imenovan italijanski Rajffaisen.

Osrednja zveza gospodarskih kreditnih zadrug za Moravsko in Šlezijo s sedežem v Brnu je štela koncem l. 1909 487 zadrug. Izmed teh zadrug jih je v Šleziji le troje, druge de-lujejo vse na Moravskem. Vse zadruge so imele 67.637 članov, ali povprečno vsaka po 139. L. 1909 je bilo vloženo v hranilnice in posojilnice K 19.164.134, (povprečno v vsako po 39.321 K), dvignjeno pa K 12.644.458 (povprečno 25.964). Stanje hranilnih vlog pri vseh rajfajz-novkah znaša K 53.715.329, torej povprečno pri eni K 110.298. Posojil se je lansko leto dovolilo K 16.727.075 (povprečno pri eni K 34.349), povrnilo pa se je posojil za K 9.306.419 (pov-prečno pri eni K 19.109). Stanje posojil je znašalo pri vseh zadrugah K 45.139.171 (povprečno pri eni K 92.688). Čisti dobiček vseh rajfajznovk je znašal tega leta K 259.105, rezervni fond pa K 845.731, pri čemer je pripomniti da je od 487 zadrug imelo 447 zadrug rezervni fond. Zveza sama je imela K 67.658.670 prometa, a čistega dobička K 46.096. Zveza se bavi tudi z blagovnim prometom in je samo lansko leto prodala 403 vagone umetnih gnojil, dalje je prodala zadrugam 314 vagonov premoga, 22 vagonov koruze itd. Istotako posreduje za svoje članice pri prodaji poljskih pridelkov, zlasti ječmena za pivovarne. Sodelovala je tudi pri pomožni akeiji in je ob tej priliki oddala 93 vagonov koruze, 87 vagonov slame, 46 vagonov sena, 44 vagonov živinske soli in nekaj drugih krmil v skupni vrednosti K 391.925.

Poučni tečaj za kmetijsko zadružništvo bo Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug priredila tudi letos na Dunaju. Trajal bo 4 me-sece. Namerava se vpeljati tudi posebne iz-obraževalne tečaje za posamezne vrste zadrug.

Drugi shod avstrijskega kmetijskega za-družništva se vrši v prvi polovici meseca ok-tobra na Dunaju.

Splošni zvezi avstrijskih kmetijskih za-drug je pristopila sedaj tudi osrednja zveza čeških kmetijskih zadrug na Moravskem. V splošni zvezi je sedaj združenih 28 zvez z več nego z 7400 včlanjenimi zadrugami.

Gospodarske drobtine.

Kako se zatre predenica? Ako si za-pazil predenično gnezdo, pokosi ali požanji ne le ono deteljo, ki je prepredena s predenico, ampak pokosi še za kakega pol metra naokrog navidezno zdravo deteljo. Ono navidezno zdravo deteljo spravi v kako rjuho ali vrečo, seveda pa le tedaj, če ni na nji predenica v cvetju, ter jo daj živini. Ko jo neseš, pazi, da je ne raztreseš po deteljišču. Vso s predenico prepre-ženo deteljo pusti pa na licu mesta, primešaj ji suhe slame, polij nato s petroljem in zažgi. Ko je vse zgorelo, prekopaj ono mesto kake 4 cm globoko z lopato ali pa prestrgaj z želez-nimi grabljami, spravi to zemljo na kup, po-mešaj med njo slamo in to tudi sežgi.

Prim. Gosp.

Delavci in kapitalisti l. 1909. Lani se je pri nas začelo mnogo govoriti o gospodarski krizi. Tovarnarji in kapitalisti so tožili, da gre kupčija slabo, da bo velika obrt propadla. Zato so na mnogih krajih znižali delavcem plače, češ, drugače moramo delo ustaviti. Začela se je dragingja. Stanovanja so se podražila, hrana je postala dražja. Največ so pri tem trpeli de-lavec, mali kmet in mali obrtnik. Vsak pa je mislil, da se tudi tovarnarjem res tako slabo godi, kakor trde. Tembolj smo se letos začu-dili, ko smo brali po kapitalističnih listih, ko-liko dobička ima ta ali ona kapitalistiška družba ravno v letu 1909, ki je bilo tako „slabo za kapitaliste“. Iz teh poročil posnamemo, da so dobički pri kapitalistiških družbah večinoma še poskočili, le malokje so malce padli. Nekaj vzgledov! Družba železnih tovarn na Ogrskem ima 35% dobička; avstrijska družba za že-lezo 18% dobička; češko-moravska tovarna za stroje 16%; razne tovarne za sladkor 10%; tovarna žel. strojev na Dunaju 32%. — To je le nekaj vzgledov! Pripomnimo pa, da so to-varne še z večjimi dobički. Ogromne dobičke imajo tudi razne zavarovalnice. „Avstrijska splošna zavarovalna družba zoper nezgode“ je l. 1909 imela 50% dobička. Tej družbi se

je v letu 1909 dobiček povišal za 5%. Ravno tako so zrastle dobički drugim kapitalističkim družbam. Vidimo torej, da so bile tožbe kapitalistov le izmišljene, da so lažje odirali ljudstvo. Če je kriza kapitalistom res kaj škodovala, jim je škodovala le v toliko, ker se niso vresničili njih upi po še večjih dobičkih. — Ljudstvo je navezano na samopomoč. Ta samopomoč delavstva je: zadruga in strokovna organizacija.

Statistika o poštah in svetovnem poštnem prometu. Nemški poštni arhiv priobčuje zelo zanimivo statistiko o poštah in poštnem prometu, ki zavzema 53 področij na prostoru 75 milijonov štirjanskih kilometrov in šteje 1074 milijonov prebivalcev. Glasom teh podatkov je na svetu nad 271.000 poštah zavodov, od katerih odpada na Severno Ameriko 62.663, na Nemčijo 49.838, na Veliko Britanijo 23.788, na Rusijo 18.000, na Francijo 13.000 in po 9500 na Italijo in Avstro-Ogrsko. Število odposlanih pošiljatev je v predminulem letu iznašalo 40 in tretjino milijard, a skupna vrednost vrednostnih pošiljatev in denarja v gotovini okroglo 10 milijard mark. Poštah uradnikov v omenjenih področjih je okoli 1,694.247.

Dnevni red,

redovite glavne skupščine Selačke seoske Blagajne za štednjo i zajmove, zadruga u knjižena na neograničeno jamčenje u Selcima na Braču

dne 29. Lipnja 1910 u 7. sati prije podne u Selcima u dvorani društva „Hrvatski Sastanak“

1. Čitanje i odobrenje zapisnika o zadnjoj skupštini zadruge.
2. Izvješće ravnateljstva i nadzornog odbora.
3. Odobrenje zaključnog računa i bilance za g. 1909.
4. Izvješće o reviziji Zadružne Sveze.
5. Izbor članova ravnateljstva.
6. Izbor članova nadzornog odbora.
7. Eventualija.

Opomena: Svaki zadrugar, koji ne može pristupiti glavnoj skupštini, može ovlastiti drugog zadrugara, da ga zastupa pismenom ovlastnicom (prokurom).

Vabilo na I redni obćni zbor

Mlekarske zadruge v Šmarju pri Ljubljani,
reg. zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 24. jul. 1910 ob pol 8 dopoldne v turnčku.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1909.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Sprememba pravil.
5. Slučajnosti.

Vabilo na redni obćni zbor

Hranilnice in posojilnice na Blokah,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 24. julija 1910 ob 3. uri popoldne v lastnem domu pri fari, št. 22.

Dnevni red

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obćnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za leto 1909.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Poročilo o izvršeni reviziji.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta obćni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug obćni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na redni obćni zbor

Hranilnice in posojilnice na Trati nad Škofjo Loko,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 31. julija 1910 popoldne ob 3. uri v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obćnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Odobritev računskega zaključka za l. 1909.
6. Volitev načelstva in nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi obćni zbor ob napovedani uri ne bil sklepčen, vrši se eno uro pozneje drug obćni zbor na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki bo sklepal veljavno brez ozira na število udeležencev.

Vabilo na redni obćni zbor

Hranilnice in posojilnice v Mirni,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 31. julija 1910 ob 3. uri popoldne v društvenih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje letnega računa za l. 1909.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta obćni zbor ob navedeni uri ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug obćni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na izredni obćni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Radovljici

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši v nedeljo dne 24. julija 1910 ob 4 uri v posojilniški pisarni hotela „Bastelj“.

Dnevni red: Volitev nadzorstva. Načelstvo.

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Žireh,

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	247 967 70
Tekoči račun z zvezo	191 367—
Inventar premični	81 75
Zaostale obresti posojil	2 749 74
Vrednost tiskovin	35—
Prehodni	541 37
Delež pri Zadr. zvezi	1 000—
Naložen denar	32 897 09
Delež pri Unionu	500—
Delež pri Ljudski posojil.	4—
Gotovina 31. decem. 1909	7 635 60
Skupaj	484 779 25
Pasiva.	K
Deleži	624—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	476 113 64
Predplačane obresti posojil	506 71
Rezervni zaklad z obresti	6 775 35
Čisti dobiček	759 55
Skupaj	484 779 25
Denarni promet K	480 740 56
Stanje članov začetkom l. 1909	296
Prirastlo	13
Odpadlo	5
Stanje koncem l. 1909	304

Bilanca Kmetij. hranilnice in posojilnice v Staremtrgu pri Ložu,

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	672 763 02
Tekoči račun z zvezo	91 610—
Inventar premični	904 46
Inventar nepremični	23 087 32
Zaostale obresti posojil	12 903 34
Delež pri Zadr. zv.	1 000—
Delež pri Unionu	3 000—
Delež pri Ljudski posojil.	4—
Predplačane hranilne vloge	136 84
Gotovina 31. decem. 1909	10 478 68
Skupaj	815 887 66
Pasiva.	K
Deleži	1 334—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	792 589 02
Predplačane obresti posojil	1 073 75
Rezervni zaklad z obr.	16 440 99
Čisti dobiček	4 449 90
Skupaj	815 887 66
Denarni promet K	1,125 487 46
Stanje članov začetkom l. 1909	631
Prirastlo	41
Odpadlo	5
Stanje koncem l. 1909	667

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Toplicah,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	80 835 04
Tekoči račun z zvezo	51 973—
Inventar premični	700 10
Zaostale obresti posojil	414 75
Delež pri Zadr. zvezi	1 000—
Naložen denar	24 255 34
Gotovina	4 380 94
Skupaj	163 559 17
Pasiva.	K
Deleži	332—
Hranilne vloge	158 065 60
Predplačane obresti posojil	416 21
Rezervni zaklad	3 696 26
Čisti dobiček	1 049 10
Skupaj	163 559 17
Denarni promet K	201 204 98
Stanje članov začetkom l. 1909	146
Prirastlo	23
Odpadlo	3
Stanje koncem l. 1909	166

Bilanca Hranilnice in posojilnice pri Sv. Jurju ob juž. železnici

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	350 900 38
Tekoči račun z zvezo	101 018—
Inventar premični	1 386 40
Inventar nepremični	7 555 50
Zaostale obresti posojil	3 407 75
Vrednost tiskovin	70—
Poštna hranilnica	203 54
Delež pri Zadr. zvezi	1 000—
Delež pri Zadr. tiskarni	1 000—
Obresti od tega	304 28
Tekoči račun s člani	28 732 92
Zaostali obresti tekočega računa s člani	1 156—
Naloženi denar	138 226 76
Gotovina 31. decem. 1909	4 200 78
Skupaj	639 162 31
Pasiva.	K
Deleži	1 108—
Hranilne vloge s kap. obr.	629 560 65
Predplačane obresti posojil	829 99
Dolg na rentnini in davkih za l. 1909	407 67
Rezervni zaklad	4 849 38
Čisti dobiček	2 406 62
Skupaj	639 162 31
Denarni promet K	1,207 267 24
Stanje članov začetkom l. 1909	313
Prirastlo	41
Odpadlo	5
Stanje koncem l. 1909	349

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Rovtah pri Logatcu,

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	236 531 52
Tekoči račun z zvezo	7 172—
Inventar premični	140 04
Zaostale obresti posojil	5 498 52
Vrednost tiskovin	123 30
Vrednost kolekov	30—
Delež pri Zadr. zvezi	1 000—
Tekoči račun z člani	6 169 01
Delež pri Ljudski posojil.	4—
Naložen denar	9 750 78
Gotovina 31. decembra 1909	5 841 88
Skupaj	272 261 05
Pasiva.	K
Deleži	472—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	261 729—
Tekoči račun z člani	280—
Predplačane obresti posojil	29 27
Rezervni zaklad	8 786 12
Čisti dobiček	964 66
Skupaj	272 261 05
Denarni promet K	532 924 52
Stanje članov začetkom l. 1909	226
Prirastlo	12
Odpadlo	2
Stanje koncem l. 1909	236

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Borovnici,

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	433 414 69
Inventar premični	95 91
Inventar nepremični	12 578 08
Zaostale obresti posojil	4 366 57
Delež pri Zadr. zvezi	1 000—
Delež pri Ljudski posojil.	4—
Gotovina 31. dec. 1909	3 754 07
Skupaj	455 213 32
Pasiva.	K
Deleži	956—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	430 302 83
Tekoči račun z zvezo	9 950—
Predplačane obresti posojil	1 655 62
Rezervni zaklad	11 190 66
Čisti dobiček	1 158 21
Skupaj	455 213 32
Denarni promet K	793 738 09
Stanje članov začetkom l. 1909	338
Prirastlo	29
Odpadlo	15
Stanje koncem l. 1909	352

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
na Brezovici,

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	41 466.37
Tekoči račun z zvezo	20 799.—
Inventar premični	475.10
Zaostale obresti posojil	151.93
Vrednost tiskovin	281.57
Delež pri „Zad. zv. v Ljub.“	800.—
Tekoči račun z Mlekarno in s člani	13 138.69
Gotovina 31. decembra 1909	1 201.27
Skupaj	78 313.93

Pasiva.	K
Deleži	352.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	77 172.73
Predplačane obresti posojil	511.50
Rezervni sklad z obresti	174.18
Čisti dobiček	103.52
Skupaj	78 313.93

Denarni promet	K 237 642.13
Stanje članov začetkom l. 1909	67
Prirastlo	23
Odpadlo	2
Stanje koncem l. 1909	88

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Zgornji Besnici,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	55 505.96
Tekoči račun z zvezom	33 598.—
Inventar premični	237.99
Zaostale obresti posojil	1 816.90
Delež pri „Zadružni zvezi“	1 000.—
Delež pri Unionu	500.—
Delež pri „Ljud. posojil.“	4.—
Gotovina 31. decem. 1909	397.80
Skupaj	93 060.65

Pasiva.	K
Deleži	108.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	87 669.94
Rezervni sklad	4 475.13
Čisti dobiček	807.58
Skupaj	93 060.65

Denarni promet	K 100 229.78
Stanje članov začetkom l. 1909	55
Prirastlo	3
Odpadlo	4
Stanje koncem l. 1909	54

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
za blejski kot na Bledu,

reg. zadr. z neomejen. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	392 881.52
Tekoči račun z zvezo	18 427.—
Inventar premični	356.58
Zaostale obresti posojil	6 581.07
Vrednost tiskovin	30.—
Delež pri „Zadružni zvezi“	1 000.—
V poštini hranilnici	427.89
Gotovina koncem l. 1909	2 060.22
Skupaj	421 764.28

Pasiva.	K
Deleži	450.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	406 427.68
Predplačane obresti posojil	1 136.46
Prehodna vloga	17.78
Rezervni sklad	11 501.86
Čisti dobiček	2 230.50
Skupaj	421 764.28

Denarni promet	K 628 351.64
Stanje članov začetkom l. 1909	212
Prirastlo	18
Odpadlo	5
Stanje koncem l. 1909	225

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Boljuncu,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	78 717.90
Inventar premični	220.23
Inventar nepremični	6 880.—
Zaostale obresti posojil	152.97
Delež pri „Zadružni zvezi“	800.—
Gotovina 31. decem. 1909	943.13
Skupaj	87 714.23

Pasiva.	K
Deleži	1 825.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	29 894.46
Tekoči račun z zvezo	51 801.—
Predplačane obresti posojil	1 092.08
Prehodni	150.32
Rezervni sklad	2 126.38
Čisti dobiček	824.99
Skupaj	87 714.23

Denarni promet	K 103 661.03
Stanje članov začetkom l. 1909	306
Prirastlo	55
Odpadlo	1
Stanje koncem l. 1909	360

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Cerknici,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	1,062 572.47
Inventar premični	2 017.44
Inventar nepremični	64 788.63
Zaostale obresti posojil	12 109.68
Delež pri „Zadružni zvezi“	1 000.—
Delnica Union	2 000.—
Terjatev na najemu	75.—
Naloženo v poštini hranil.	112.76
Terjatev za seno	860.02
Gotovina 31. decem. 1909	9 058.98
Skupaj	1,154 594.98

Pasiva.	K
Deleži	1 300.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	768 151.67
Tekoči račun z zvezo	370 851.—
Predplačane obresti posojil	2 598.32
Rezervni sklad	11 336.25
Čisti dobiček	357.74
Skupaj	1,154 594.98

Denarni promet	K 1,478 738.30
Stanje članov začetkom l. 1909	616
Prirastlo	61
Odpadlo	29
Stanje koncem l. 1909	648

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Artičah,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	79 815.—
Tekoči račun z zvezo	21 431.—
Inventar premični	312.—
Zaostale obresti posojil	637.85
Delež pri „Zadružni zvezi“	600.—
Gotovina 31. decembra 1909	1 349.41
Skupaj	104 145.26

Pasiva.	K
Deleži	2 140.—
Hranilne vloge s kapitali-zovanimi obrestmi	99 906.34
Tekoči račun z zvezo	695.02
Rezervni sklad z obresti	759.01
Čisti dobiček	644.89
Skupaj	104 145.26

Denarni promet	K 177 625.79
Stanje članov začetkom l. 1909	160
Prirastlo	55
Odpadlo	1
Stanje koncem l. 1909	214